

9. Schultz I.H. Das autogene training. 12 Aufl – Stuttgart, 1998. – P.101-156. 10.Schwartz G.E. Physiological patterning and emotion. Implication for the self-regulation of emotion. //Self-modification and self-control emotional behaviour. N.Y.,London, 1992. -P.24-32.

A.I. Tarasenko. Efficiency of psychological metallurgs regulation of functional state of metallurgs. The article is devoted to the review of the basic theoretical going near the psychological adjusting of the functional states of specialists in the conditions of production activity. Classification of the indicated approaches is developed, their substantive provisions are expounded.

The main purpose of the article is to determine the effectiveness of psychological regulation of functional states of experts and revealing its peculiarities in terms of metallurgical enterprises.

The problem is actualized different ways and means to improve the efficiency and safety of concern to many professionals working in the field of psychology and neuroscience of metallurgists. Significant contributions to its development, which noted that the implementation of appropriate ways to optimize steelmakers in psychology and psychophysiology of work has specific differences.

Author examined means of preventing adverse science in areas such as labor psychology, mental hygiene, medicine, psychology and psychophysiology of work may be argued that the implementation of corrective actions to psychological states in terms of professional activity can be carried out using the method of arbitrary regulation mental state, which is currently the most effective psychological means of optimization of psychological states. The above method is quite effective is to remove the adverse FS (fatigue, mental stress, hyper kinesis, monotony, etc.).

Key words: arbitrary self-regulation, psychological states, metallurgy.

Отримано: 16.03.2015 р.

УДК 159.923

Т.Є. Тімова

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Т.Є. Тімова. Ціннісні аспекти розвитку особистості майбутніх психологів. Стаття присвячена проблемі дослідження цінностей та ціннісних орієнтацій як базових якостей особистості, які спрямовують та регулюють поведінку людини. Розглядається необхідність особистісно орієнтованого навчання майбутніх психологів. Визначається необхідність орієнтації навчально-виховного процесу не лише на набуття особистістю певних знань, умінь та навичок, а й формування у неї відповідної системи ціннісних пріоритетів. Описується програма "Цінності у моєму житті", яка дозволяє оптимізувати процес формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: ціннісно-смысловая сфера особистості, цінності та ціннісні орієнтації особистості формування ціннісних орієнтацій, соціально-психологічний тренінг, ціннісні орієнтації майбутніх психологів.

Т.Е. Титова. *Ценностные аспекты развития личности будущих психологов.* Статья посвящена проблеме исследования ценностей и ценностных ориентаций как базовых качеств личности, которые направляют и регулируют поведение человека. Рассматривается необходимость личностно ориентированного обучения будущих психологов. Определяется необходимость ориентации учебно-воспитательного процесса не только на приобретение личностью определённых знаний, умений и навыков, а и формирования у неё соответствующей системы ценностных приоритетов. Описывается комплексная программа "Ценности в моей жизни", позволяющая оптимизировать процесс формирования ценностных ориентаций будущих психологов в процессе профессионального образования.

Ключевые слова: *ценностно-смысловая сфера личности, ценности и ценностные ориентации личности, формирование ценностных ориентаций, социально-психологический тренинг, ценностные ориентации студентов-психологов.*

Постановка проблеми. Останнім часом відбувається переорієнтація професійної освіти в напрямку її гуманізації. У зв'язку з цим відбувається зміщення дослідницьких інтересів з описово-нормативних складових діяльності на дослідження професійної свідомості та самосвідомості суб'єкта діяльності, на його ціннісно-сміслові характеристики. Ключовими для системи вищої освіти стають не лише питання фахової підготовки, а й те, які життєві перспективи та ключові цінності буде реалізувати випускник вищого навчального закладу за допомогою отриманих знань та вмінь, та чи зможе він у разі необхідності самостійно формувати (і з якою метою) необхідні знання та вміння.

Вивчення особливостей формування ціннісно-сміислової сфери майбутніх психологів є доцільним для більш детального визначення провідних тенденцій у поведінці та діяльності особистості, а ціннісно-сміслова компетентність повинна враховуватись системою вузівської освіти як один з вагомих чинників успішної реалізації діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку та функціонування ціннісно-сміислової сфери особистості та ціннісних орієнтацій як її центрального компонента розглядаються у працях М. Й. Боришевського, Б. С. Братуся, Д. О. Леонтьєва, О. Г. Здравомислова, Н. А. Журавльової, З. С. Карпенко, М. Рокича, А. В. Сірого, О. А. Тихомандрицької, В. Франкла, Ш. Шварца та ін.

У сучасній літературі можна знайти роботи, присвячені виявленню взаємозв'язку професійної спрямованості та ціннісних орієнтацій особистості (Н.О. Антонова) особливостям формування ціннісних орієнтацій особистості (В.П. Анненков, З.С. Карпенко, Л.Г. Сокурянська, М.С. Яницький та ін.), особливостям професійно-особистісного аксіогенезу студентів та суб'єктної позиції студента як одного з його провідних чинників (Г.К. Радчук).

Достатньо робіт існує й у царині підготовки психологів. У працях вітчизняних учених визначаються різні психологічні детермінанти, які необхідно враховувати в процесі навчання студентів-психологів. Ціннісні орієнтації розглядаються як чинник особистісного та професійного розвитку майбутнього психолога: визначається залежність між рівнем самоактуалізації, особистісними рисами та ціннісними орієнтаціями (А.А. Фурман); ціннісні орієнтації розглядаються як чинник розвитку особистісної готовності майбутніх фахівців до вирішення завдань у різних сферах професійної діяльності (В.М. Мицько). Достатньо уваги приділяється вивченню динаміки ціннісних орієнтацій психологів протягом навчання у вищому навчальному закладі (Н.О. Антонова, Т.А. Вілужаніна, Н.І. Іванцев, Х.К. Дмитренко-Карабін та ін.). Однак, значення формування гармонійної системи ціннісних орієнтацій для особистісного та професійного розвитку майбутніх психологів висвітлено недостатньо.

Мета статті – визначити місце цінностей та ціннісних орієнтацій у особистісному та професійному розвитку майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу. Науковці (Н.Л. Коломінський, С.Д. Максименко, В.Г. Панок, Г.К. Радчук, Т.М. Титаренко, Н.В. Чепелева та ін.) зазначають, що центральною ланкою системи підготовки психологів є особистісна складова. Великого значення тут набувають провідні гуманістичні принципи, які передбачають формування особистості, яка глибоко знає себе та володіє собою, здатна до саморозвитку та самореалізації.

Н.Л. Коломінський пропонує визначити такі функції навчання у вищій школі, зорієнтованого на особистісне становлення:

- формування професійних (цільових, смислових, операційних) установак;
- формування системи професійно важливих знань, науково-культурного кругозору;
- формування професійно важливих умінь, навичок;
- виявлення, розвиток професійно важливих здібностей (інтелектуальних, перцептивних, комунікативних, експресивних, організаторських, мовних тощо);
- розвиток духовних потреб майбутнього психолога, морально-етичне вдосконалення його особистості;
- сприяння самоактуалізації кожної особистості, культивування розвитку індивідуальності як передумова індивідуального стилю праці [5].

Відповідно, можна визначити також три рівні професійного розвитку майбутнього психолога. Перший – високий, творчий рівень характеризує психолога як людину, що має широкий кругозір, високий рівень знань та професійних вмінь, схильну до постійного особистісного розвитку та самовдосконалення. Другий рівень – середній, аналітичний позначає достатній

психологічний кругозір, наявність відповідних знань (в межах учбових курсів), володіння технологіями, що базуються на чіткому алгоритмі, передбачають вміння працювати за взірцем. Третій – низький, ригідний рівень характеризується недостатнім психологічним кругозором та обмеженими професійними знаннями, невмінням аналізувати ситуації, невміння відокремити власні психологічні проблеми від проблеми іншої людини [10].

Отже, зважаючи на зазначене вище, ми доходимо висновку, що невизначеність ціннісних орієнтацій майбутніх психологів позначається і на процесі їхньої професіоналізації. Це проявляється у нерозумінні вимог та завдань професії, невідповідності цілей та засобів реалізації діяльності, і як наслідок – значні ускладнення в оволодінні професією та самореалізації у ній.

Важливо враховувати той факт, що інтеріоризація ціннісних орієнтацій, формування особистісних цінностей як позаситуативних регуляторів поведінки можливі лише за умови включення особистості у діяльність (у тому числі й навчальну чи професійну). Розвиток професіоналізму студентів у процесі підготовки у вищому навчальному закладі залежить як від соціальних, так і від психологічних умов. Останні поділяються на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних можуть бути віднесені особливості розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфери, інформаційна обізнаність студента. Суб'єктивні ж являють собою "психологічну характеристику студента як суб'єкта активності, що регулює зміст даної активності відповідно особистісним смислам та цінностям" [9, с. 27].

Між тим, формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів під час навчання у ВНЗ існує переважно у вигляді стихійного процесу. Так, зміст навчальних програм спрямований на здобуття студентами професійних знань, вмінь та навичок роботи з цільовою аудиторією. Однак, поза увагою залишається особистісний розвиток самого психолога [8]. І, як наслідок, – орієнтація студентів лише на технічний аспект діяльності при відсутності "навичок оперативного сприйняття інших, здібності позначати вектор та дистанцію спілкування між людьми, нерозуміння та невміння коректувати власні недоліки у спілкування, нездатність бачити себе збоку" [6, с. 87].

З вище зазначеного випливає необхідність забезпечення цілеспрямованого формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів під час навчання у вищому учбовому закладі. Відповідно, у визначенні цілей професійної освіти на перший план виходять ціннісно-сміслові орієнтири професійної діяльності, що передбачає, крім іншого, ознайомлення з етико-смісловими моделями професійної діяльності, серед яких чільне місце мають посідати гуманістичні цінності [1].

Оскільки наявність гуманістичної спрямованості обумовлена саме специфікою професійної діяльності, то організація процесу професійного навчання з опорою на "ціннісно-мотиваційну домінанту", розуміння сту-

дентами пріоритетних завдань та цінностей майбутньої професії "забезпечує об'єктивно високу ефективність праці, творчий підхід до виконання своїх обов'язків, орієнтацію на досягнення та самовдосконалення" [1, с. 6].

На сьогодні вітчизняними науковцями активно розробляється спектр кваліфікаційних напрямків професійної діяльності психологів, вдосконалюються концепції їх фахової підготовки з врахуванням змістовно-функціональної специфіки праці психолога в різних сферах життя. Так, наприклад, В.Г. Панок пропонує трирівневу концепцію підготовки практичних психологів, що включає загальнотеоретичну та наукову підготовку, визначення методології практичної психології та оволодіння методиками і технологіями практичної психології. На його думку, такий підхід до підготовки практичних психологів дає змогу зберегти пріоритет фундаментальних наукових знань і, разом з цим, "передбачає можливість поглибленого професійного самовизначення і формування особистості професіонала. Створюється можливість для спеціалізації у конкретному напрямі практичної психології" [7, с. 15].

На взаємозв'язок між рівнем розвитку ціннісно-сислової сфери особистості та її професійним становленням вказується також у дослідженнях О.О. Бодальова, Л.Ф. В'язникової, Д.Н. Завалішиної, В.Е. Чудновського та ін. В цілому, вони свідчать про те, що система ціннісних орієнтацій забезпечує об'єктивно високу ефективність професійного навчання та праці, творчий підхід до виконання власних обов'язків, орієнтацію на досягнення та самовдосконалення, а також "позитивне ціннісно-сислове, а у найвищому варіанті прояву – смисложиттєве ставлення до професії, яке виявляється у переживанні професійного покликання, задоволеності професійною самореалізацією та процесом фахової підготовки, високій мотиваційній готовності до майбутньої професійної діяльності" [3, с. 6].

Діяльність психолога є складною, з високим ступенем невизначеності ситуації взаємодії, а тому вимагає від людини смисложиттєвого ставлення до професії, високого ступеня розвитку як ціннісних орієнтацій, так і процесів саморегуляції. У зв'язку з цим принципового значення набуває необхідність дослідження ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів.

Розглянемо більш детально те, які саме ціннісні орієнтації повинні формуватись у майбутніх психологів в процесі професійної підготовки. Тут слід пригадати один із провідних принципів гуманістичної психології про те, що людина несе відповідальність за своє становлення та розвиток [2]. Дане положення набуває особливого значення стосовно особистості психолога, оскільки останній виступає у якості своєрідного засобу впливу на іншу людину та повинен створювати сприятливі умови для її розвитку [4]. Саме це обумовлює його постійний саморозвиток у руслі провідних гуманістичних цінностей, тому що "лише особистість, яка прагне

до саморозвитку, здатна створити сприятливі умови для розвитку іншої особистості" [4, с. 3].

Відповідно до професіограми та моделі особистості психолога нами було визначено цінності, які є пріоритетними для фахівця в галузі психології. Так, провідними цінностями психолога є: цінність "людини" (яка реалізується через ціннісне ставлення до "Я" та до "Іншого" та втілюється у ціннісних орієнтаціях на "толерантність", "гуманність", "лояльність", "чесність", "повагу до себе та до інших", "допомогу", "прийняття себе та інших"), цінність "пізнання" (орієнтація "допитливість", "ерудованість", "гнучкість", "широту поглядів", "самопізнання", "саморозвитку"), цінність "спілкування" (орієнтація на "безоцінчне ставлення до людей", "емпатію", "рівність", "діалогічність"), цінність "творчості" (ціннісні орієнтації "оригінальність", "винахідливість", "різнобічна розвиненість") та цінність "самоорганізації" (проявляється у ціннісних орієнтаціях "ініціативність", "цілеспрямованість", "самостійність", "наполегливість", "відповідальності", "передбачливість", "самоконтроль", "активність", "високу працездатність"). Існує також низка морально-етичних вимог, які висуваються до особистості психолога та можуть бути розглянуті як підстава для формування у нього відповідної системи ціннісних орієнтацій. Сформованість таких ціннісних орієнтацій у психолога характеризує його як зрілу в психосоціальному аспекті особистість, зі сформованою ціннісно-сисловою сферою.

На основі здійсненого змістового аналізу професіограми, моделі особистості, морально-етичних вимог до психолога та положень теорії цінностей Ш. Шварца, визначено ціннісні орієнтації, на формування яких передусім має бути спрямована система професійної психологічної підготовки у виші. Основу таких ціннісних орієнтацій складають цінності "Самостійність", "Універсалізм", "Доброта" та "Стимуляція", сформованість яких свідчить про відкритість особистості до змін, широту її поглядів, навички саморегуляції та розвинуту потребу у самотрансцендентності. Крім того, ціннісні орієнтації майбутніх психологів повинні бути дієвими, тобто проявлятися у побудові смислової та часової перспективи, виступати основою для здійснення вибору та саморегуляції. Останнє не лише сприяє продуктивному становленню ціннісно-сислової сфери студента-психолога, але й забезпечує розвиток його професійно важливих мотиваційно-особистісних та інструментальних якостей і, врешті-решт, створює передумови для успішної реалізації майбутньої професійної діяльності в цілому.

Розглядаючи ціннісні орієнтації у контексті особистісного та професійного розвитку особистості студента, зазначимо важливість питання визначення критеріїв та рівнів сформованості ціннісних орієнтацій майбутніх психологів, а саме:

1) загальна характеристика ціннісних пріоритетів особистості, зміст яких проявляється у показниках сформованості та змістовної спрямованості ціннісних орієнтацій особистості, артикульованості та реалістичності життєвих планів й уявлень про особливості їх реалізації, особливості життєвої перспективи;

2) ставлення до професійної освіти, що може бути конкретизоване через цінності професійної освіти, сформованість освітніх планів, гнучкість регуляції навчальної діяльності, задоволеність професійним навчанням;

3) орієнтація на майбутню професійну діяльність, котра визначається домінуванням в ієрархії ціннісних орієнтацій цінностей, пов'язаних зі сферою професійної діяльності.

Зазначені критерії дозволяють не лише визначити рівень сформованості ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів, а й організувати цілеспрямований, цілісний процес особистісного розвитку студентів-психологів та формування системи їх ціннісних орієнтацій.

На основі аналізу праць провідних науковців (Г.О. Балл, Г.А. Берулава, Ж.П. Вірна, О.І. Власова, З.С. Карпенко, І.С. Литвиненко, Максименко С.Д., Г.К. Радчук, В.А. Семиченко, Н.Ф. Шевченко та ін.) обгрунтовано, що цілеспрямоване формування ціннісних орієнтацій повинно бути спрямоване на набуття студентами знань про власні ціннісні орієнтації, усвідомлення власної цінності та відповідальності за свою життєдіяльність; розкриття специфіки та змісту професійних цінностей; вироблення позитивного ставлення до системи професійних цінностей та усвідомлення майбутньої професійної діяльності як важливої складової життя; визначення життєвих планів по реалізації особистісних та професійних перспектив; усвідомлення власних дій і себе в системі "Я-Інший" та розвиток особистісної саморегуляції.

З метою оптимізації процесу формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів під час навчання у виші нами запропоновано використовувати комплексну програму "Цінності в моєму житті", яка за своєю сутністю є соціально-психологічним тренінгом з елементами тренінгу особистісного зростання. При цьому доведена доцільність використання модульного підходу при розробці та реалізації програми формувального експерименту. З огляду на зміст та обрану форму організації розвивальних впливів, використовувався широкий спектр методичних прийомів і технік, зокрема такі активно-діалогічні форми та методи навчання, як ігрові методи, методи групової дискусії, метод "мозкового штурму", метод "з'ясування цінностей", проєктивне малювання, дослідження випадків тощо (А. Гольдштейн, В. О. Моляко, О. Л. Музика, В. А. Семиченко, Г. В. Старшенбаум та ін.).

Тренінгова програма "Цінності у моєму житті" розрахована на 11 занять тривалістю 4 години (загальна кількість – 44 год.), що проводяться

раз на тиждень. Кількість учасників групи – 14-15 осіб. Програма включає в себе поступову реалізацію трьох змістовних модулів: "Я для себе, я для інших" (14 годин); "Я" як цінність" (20 год.); "Я – майбутній психолог" (10 год.). Кожен модуль являє собою певну багатомірну систему, що включає тематичну (забезпечення певної послідовності тем), діяльнісну (організація відповідної діяльності для засвоєння та формування ціннісних орієнтацій) і рефлексивну (сприяння самоаналізу та самооцінці студентами власних індивідуальних особливостей і якостей, осмисленню "зворотного зв'язку", отриманого від тренера і членів групи) підструктури та являє самостійний комплекс занять, що забезпечує реалізацію відповідної мети. Водночас, змістовні блоки виступають у вигляді складових частин єдиної програми, оскільки кожен наступний модуль є логічним продовженням попередніх та дозволяє здійснювати безперервний, поступальний розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх психологів (що і становить основну ціль програми).

Зазначена програма призначена для роботи зі студентами-першокурсниками, оскільки саме початковий етап навчання студентів є найбільш сприятливим періодом для формування ціннісних орієнтацій. Однак, вона може використовуватись також і для роботи зі студентами, що навчаються на старших курсах.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок з напрямку. Професійний розвиток студентів-психологів тісно пов'язаний з особистісним та можливий лише за наявності ціннісного ставлення студентів-психологів до своєї майбутньої професії, включення професійних цінностей до індивідуальної ціннісної ієрархії, оскільки саме ціннісні орієнтації впливають на ступінь активності людини в професії та якість професійних досягнень, обумовлюють високу ефективність професійної діяльності. Відповідно, підготовка компетентних спеціалістів-психологів повинна базуватись перш за все на вихованні особистості з акцентом на розвиток її ціннісно-сміслової сфери.

Для формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів доцільно використовувати перш за все активні методи групової роботи, зокрема тренінгову програму "Цінності в моєму житті", спрямовану на оволодіння певними психологічними знаннями, розвиток комунікативних та рефлексивних навичок, здібностей аналізувати ситуацію та особливості поведінки, вміння адекватно сприймати себе та оточуючих.

Список використаних джерел

1. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта. Соціально-філософські і психолого-педагогічні аспекти / Георгій Олексійович Балл. – Рівне : Ліста-М, 2003. – 128 с.

2. Гусельцева М.С. Парадигмы развития в психологии / М.С. Гусельцева, А.Г. Асмолов // Мир психологии. – 2007. – №2. – С. 18-31.

3. Дмитренко-Карабін Х.М. Вплив смисложиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів : автореф. дис.на здобуття ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Х.М. Дмитренко-Карабін – Івано-Франківськ, 2004. – 20 с.

4. Кожухарь Г.С. Модель усиленной мотивации: взаимодействие базовых механизмов межличностной толерантности / Г.С. Кожухарь // Вопросы психологии. – С. 15-29.

5. Коломінський Н.Л. Методологічні засади професійної підготовки практичного психолога / Наум Львович Коломінський // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №4. – С. 12-13.

6. Николаева А.Б. Психология и психологи / А.Б. Николаева // Психологическая наука и образование. – 2001. – №12. – С. 86-88.

7. Панок В.Г. Основні напрями професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі / В.Г. Панок // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – №4. – С. 14-17.

8. Чиркова Т.И. О профессиональном осмыслении психологами своих позиций по отношению к педагогической практике / Т.И. Чиркова / Психологическая наука и образование. – 2003. – №2. – С. 44-51.

9. Чудновский В.Э. О некоторых прикладных аспектах смысла жизни / В.Э. Чудновский // Мир психологии. – 2001. – №2. – С. 82-89.

10. Щербакова Н.А. Эмпатические способности студентов-психологов : уч. пособ. / Н.А. Щербакова. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института ; Воронеж : МОДЭК, 2006. – 240 с.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Ball G.O. Suchasnyj gumanizm i osvita. Social'no-filosofs'ki i psyhologo-pedagogichni aspekty / Georgij Oleksijovyh Ball. – Rivne : Lista-M, 2003. – 128 s.

2. Gusel'ceva M.S. Paradygmy razvytyja v psyhologyy / M.S. Gusel'ceva, A.G.Asmolov // Myr psyhologyy. – 2007. – №2. – S. 18-31.

3. Dmytrenko-Karabin H.M. Vplyv smyslozhyttjevyh orijentacij na motyvacijnu gotovnist' do profesijnoi' dijal'nosti majbutnih psyhologiv : avtoref. dys.na zdobuttja stupenja kand. psyhol. nauk : spec. 19.00.07 "Pedagogichna ta vikova psyhologija" / H.M. Dmytrenko-Karabin – Ivano-Frankivs'k, 2004. – 20 s.

4. Kozhuhar' G.S. Model' usylennoj motyvacyy: vzaymodejstvye bazovyh mehanyzmov mezhlychnostnoj tolerantnosti / G.S. Kozhuhar' // Voprosy psyhologyy. – S. 15-29.

5. Kolomins'kyj N.L. Metodologichni zasady profesijnoi' pidgotovky praktychnogo psykologa / Naum L'vovych Kolomins'kyj // Praktychna psykologija ta social'na robota. – 2003. – №4. – S. 12-13.

6. Nikolaeva A.B. Psykologija y psykologija / A.B. Nikolaeva // Psykologicheskaja nauka y obrazovanye. – 2001. – №12. – S. 86-88.

7. Panok V.G. Osnovni naprjamy profesijnogo stanovlennja osobystosti praktychnogo psykologa u vyshnij shkoli / V.G. Panok // Praktychna psykologija ta social'na robota. – 2003. – №4. – S. 14-17.

8. Chyrkova T.Y. O professyonal'nom osmysleny psykologamy svojh pozycij po otnoshenju k pedagogicheskij praktyke / T.Y. Chyrkova // Psykologicheskaja nauka y obrazovanye. – 2003. – №2. – S. 44-51.

9. Chudnovskij V.E. O nekotoryh prykladnyh aspektah smysla zhyzny / V.E. Chudnovskij // Myr psykologij. – 2001. – №2. – S. 82-89.

10. Shherbakova N.A. Empatycheskye sposobnosti studentov-psykologov: uch. posob. / N.A. Shherbakova. – M. : Izd-vo Moskovskogo psykologo-socjal'nogo ynstytuta ; Voronezh : MODЭК, 2006. – 240 s.

T.Ye. Titova. The value aspects of the future psychologists' personality forming. *The article is dedicated to the problem of the forming of the future psychologists' value orientations in the process of professional training at higher educational establishment. The criteria ("General characteristics of value priorities", "Attitude to professional education", "Orientations on future professional activity"), according to which the level (low, medium, and high) of the future psychologists' value orientations development could be evaluated, are proposed.*

The results of the theoretical analysis gave the possibility to consider value orientations as the component of the personal value-meaning sphere, which are displayed in their close connection to the temporal perspective and aware personal self-regulation. It has been shown, that future psychologist's value orientations are determined by the demands of professional activity and that the improving of the process of future psychologists' value orientations forming could be set on the base of such values as "Independence", "Universalism", "Stimulation", and "Goodness" (according to S. Schwarz).

The program entitled "Values in My Life", aimed at the forming of future psychologists' value orientations, was described. It consists of three modules and allows to improve the processes of future psychologists' interpersonal relations, provides the awareness of professional demands to person, facilitates the professional identity and worldview forming, improves self-regulation skills and professional culture. As the result that would help to form in students the harmonic value orientations system.

Key words: *personality's value-meaning sphere, personal values and value orientations, forming of value orientations, social-psychological training, future psychologists' value orientations.*

Отримано: 28.03.2015 р.